

roků a příkázáním k vybrání, které prý přísluší povinnému proti poddlužníku Šimonu G-ovi z toho důvodu, že povinný pověřil poddlužníka inkasem pohledávek, které mu přísluší proti tuzemským dlužníkům za dodané dříví, zejména proti Janu W-ovi, není splněn předpoklad Šu 54 čís. 3 ex. řádu, ježto zabavením tímto mohlo by býti postiženo jenom to, co poddlužník od dlužníků povinného již skutečně vybral, nikoli však to, co dosud poddlužníkem vybráno nebylo, ježto ohledně toho dosud poddlužník Šimon G. není dlužníkem povinného a nemůže proto z toho důvodu o nějaké pohledávce povinného vůči poddlužníku býti řeči, neboť pouhý nárok povinného na plnění proti G-ovi není nárokem majetkovým a zpeněžitelným ve smyslu Šu 330 a násl. ex. ř., nýbrž nárokem osobním povinného ve smyslu Šu 1009 a násl. obč. zák. Poněvadž pak návrh exekuce v onom směru neobsahuje žádných údajů, a poněvadž, jak svrchu uvedeno, na pohledávky povinného proti Šimonu G-ovi, které teprve v budoucnosti inkasem oněch pohledávek vzniknou, exekuce již nyní vedena býti nemůže, jeví se zamítnutí návrhu na povolení exekuce důvodným. Na tom nemohou nic změnit úvahy stěžovatelky, zda povolením této exekuce stala by se poddlužníku křivda čili nic, a zda při tomto právním posouzení povinný a jeho poddlužník mohli by zmařit úspěch exekuce tím, že nechají vybrati peníze od dlužníků povinného po doručení platebního zákazu, neboť úvahy tyto nejsou způsobilé, by změnily něco na předpokladu §§ 294 a násl. ex. ř., že pohledávka povinného, která zabavena býti má, v době zabavení již musí existovati a musí také vymáhající věřitelkou jasně býti označena.

Čís. 6163.

Pozemková reforma.

Historický vývoj a právní povaha patronátu. Úprava patronátních břemen při dobrovolném a nuceném rozdělení statku.

Státní pozemkový úřad není povinen, by s oddělenou částí statku, na němž patronát vázne, převzal i jen poměrný díl patronátních břemen *in natura*, tím méně, by je přejal *in solidum* jako závazek *simultanní*.

Traktát *de juribus incorporalibus* má na mysli jen zcizení statku jako celku. Předpis písm. J Šu 20 traktátu byl změněn čl. XIV. uv. zák. k ex. ř.

§ 144 ex. ř. a reální odhadní řád najmě jeho § 21 neplatí při oceňování převzatých nemovitostí.

»Osobité vlastnosti« ve smyslu Šu 43. náhr. zák. jsou nejen ty, jež cenu zvyšují, nýbrž i ty, jež ji snižují. Jest na Státním pozemkovém úřadu, by odhadl patronátní břemena, vypočítal uhražovací jistinu, srazil ji ze zákonné ceny nemovitostí a zbytek prohlásil za přejímací cenu určenou k rozvrhu.

Odhad a výpočet patronátních břemen lze provést i soudu v řízení rozvrhovém a to tak, že se vyšetří hodnota patronátních břemen podle cen let 1913—1915, zkapitalisuje se, kvóta vypadající na převzaté nemovitosti z kapitálu se vyhradí a zbytek se teprve rozvrhne jako přejímací cena.

Nezávazným jest slib referenta Státního pozemkového úřadu, že Státní pozemkový úřad jen pro sebe nepřejímá patronátní břemena, že však budou zavázáni k jich placení přídělci.

Nepřítomnost Státního pozemkového úřadu u rozvrhového roku nelze pokládati za souhlas s návrhem finanční prokuratury, by patronátní břemena byla přikázána beze srážky z přejímací ceny.

V řízení o rozvrhu přejímací ceny za zabraný majetek, v němž přicházejí v úvahu i břemena patronátní, není oprávněn podati rekurs zástupce zřízený biskupskou konsistoří.

(Rozh. ze dne 2. července 1926, R I 395/26.)

Rozvrhuje přejímací cenu za nemovitost zabranou Státním pozemkovým úřadem přikázal soud první stolice nároky z patronátních břemen i proti nabyvatelům nemovitostí převzatých Státním pozemkovým úřadem. Rekursní soud ku stížnosti Státního pozemkového úřadu zrušil napadené usnesení a uložil soudu první stolice, by doplně řízení, vydal nové rozhodnutí. Nejvyšší soud k dovolacímu rekursu vlastníka změnil napadené usnesení v ten rozum, že zrušil k rekursu Státního pozemkového úřadu usnesení prvního soudu a uložil mu, by doplně řádně řízení podle směrnic v důvodech naznačených znovu rozhodl; dovolací rekurs arcibiskupské konsistoře v Praze odmítl.

Důvody:

Jde o patronátní břemena. I. Nejprve jest přezkoumati právní stanoviska nižších soudů. Prvý soudce přikázal nároky z patronátních břemen i proti nabyvatelům nemovitostí Státním pozemkovým úřadem převzatých, čímž patrně chce říci i proti přídělci, že beze srážky z přejímací ceny, je zatím lhostejno, a odvolává se při tom s navrhuje finanční prokuraturou na zdejší rozhodnutí čis. 4880 sb. n. s., dle něhož prý břemena z věcného patronátu váznou i na dále nedílně i na oddělených (převzatých) částech statku bez ohledu na pozemkovou reformu. Ale pojal rozhodnutí to docela mylně, neboť praví se tam pravý opak. Přeceť se v něm výslovně dovozuje pravý opak, když se tam nejprve odkazuje na rozhodnutí čis. 1849 sb. n. s., kde provedeno, že patronát — a tedy, ježto tento sestává z práv a břemen, i břemena patronátní — při oddělení části statku zůstávají při kmenovém zbytku statku (tedy s oddělenou částí nepřecházejí) a při úplné rozparcelaci úplně pomíjejí a pak uznává výslovně, že v případě oddělení části statku patronát (tedy i patronátní břemena, jež jsou dle rozhodnutí čis. 1849 sb. n. s. pasivní jeho stránkou) tíží na dále jen kmenový zbytek statku, dále, že oddělením části statku nastává ztenčení jistoty za patronátní břemena, čímž je zřetelně řečeno, že patronátní břemena s oddělenou částí statku nepřecházejí (kdyby přecházela, nenastávalo by ztenčení) a že jde o to, jak ztenčení tomu čeliti, t. j. jistotu doplniti, dává se dokonce příklad, jak by se věc měla, kdyby za kvotu břemen na oddělenou část statku vypadající zřízena byla uhražovací jistina, a mluví se stále výslovně o zajištění břemen, a ku konci se praví, že církevním ústa-

vům, jako třetím osobám, jež na dohodě mezi Státním pozemkovým úřadem a vlastníkem statku súčasťně nebyly, zůstávají vyhrazena jejich práva, záležející právě v n á r o k u na příslušné zajištění patronátních břemen, ale ovšem potom probírá se otázka docela jiná, zda totiž toto doplnění jistoty jde na účet přejímací ceny či beze srážky z ceny té a tu již se ovšem mluví zkráceně o ručení za patronátní břemena místo o ručení za doplnění jistoty pro ně. Pročež již v rozhodnutí ze dne 22. června 1926 č. j. R I 347/26 čís. sb. 6132 nejvyšší soud opětně zdůraznil, že jde jen o neztenčení jistoty, tedy kvocientální doplnění její a že myšleno především na jistotu ve formě peněžitého kapitálu, jak to nejlépe odpovídá účelu pozemkové reformy a poměrům z přidělu převzatých nemovitostí vyplývajícím, že komplikace, jaké by při přechodu patronátních břemen in natura a in solidum (ve formě simultanních závad), na jaký rekursní soud myslí, při drobnějším přidělu nastaly, jsou tak úžasny, že rozvážná praxe bude se rozpakovati bráti se touto cestou. Ovšem lze si mysliti zajištění patronátních břemen i jiným způsobem než peněžitým kapitálem na př. v případě, že by připadla povinnost zajišťovací opravdu na stát, jenž zajisté poskytuje dostatečnou jistotu i bez složení uhrazovacího kapitálu, stačilo by záruční prohlášení státu do soudních spisů, nebylo-li by mu milejší zbaviti se věcného obliga zřízením jistoty peněžitě. S druhé strany však jest podotknouti k vyvážování opětného omylu, že není ovšem závady, by Státní pozemkový úřad, chce-li to učiniti dobrovolně, nepřevzal příslušnou část břemen patronátních in natura (srázeje si její hodnotu arci z ceny přejímací) a uložil převzetí to i přidělcům, jimž nemovitosti převzaté dále předá, ale že ovšem to nelze jinak, než když se závazek břemen těch na oddělené nemovitosti knihovně zapíše, neboť třebaže věcný patronát a tudíž i jeho břemena vázla na statku i bez knihovního zápisu, tak to naprosto neplatí i pro oddělené částice, protože tomu brání veřejná důvěra v knihy pozemkové a bezpečnost právního obchodu pozemkového, najmě i úvěru, jenž by tím naprosto rozvrácen byl, ježto ani kupitel pozemku ani poskytovatel úvěru nemůže se nadíti, že taková parcela nebo hrstka jich stížena je odkudsi jakýmisi břemeny patronátními, když v knihách nic není. Tu jenejlépe viděti nemožnost názoru, že břemena ta zůstávají vězeti i bez knihovního zápisu na každé oddělené části statku. Ale, ač to přípustno jest, nedoporučuje se, by se oddělené části zatěžovaly knihovním zápisem patronátních břemem, nejen proto, že by pak k povinnostem patronátních dávek a úkonů konkurval třeba velký počet dlužníků (knihovních vložek), což by bylo pro oprávněný církevní ústav na výsost svízelné, nýbrž i proto, že dávky ty a zvláště úkony jsou pravidelně velmi neurčité a nahodilé (na př. břímě stavební při sejítí neb vyhoření kostela, fary a pod.), takže pozemkový obchod a úvěr nikdy by dobře nevěděl, na čem je, a jednati by musil slepě. K tomu přistupuje, že oddělené části vždy by musily býti zapsány do zvláštní vložky a nikdy nesměly by připsány býti k ostatním pozemkům nabyvatele, leda že by chtěl i tyto břemena patronátními zatížit, neboť není dovoleno, zapisovati do téže vložky pozemky různě zatížené (§ 5. odst. 3. zák. ze dne 5. prosince 1874 č. 92 z. z. pro Čechy a obdobný předpis pro Moravu).

Nemůže tedy Státní pozemkový úřad býti nucen ani k tomu, aby s oddělenou částí přejal třeba i jen kvocientální podíl patronátních břemen *in natura*, tím méně, aby je přejal *in solidum* jako závadu *simultanní*, jak si to nižší stolice představují. Rekursní soud zaujat jest stejným právním omylem jako soudce prvý, pravě, že patronátní břemena zůstanou nadále váznouti i na nemovitostech Státním pozemkovým úřadem převzatých, ale nepřestává na tom, nýbrž hned tento poměr své-mocným způsobem upravuje, nařizuje opatření, jímž by nabyvatelé částí ochráněni byli od povinnosti břemena ta plniti, a to tak, že prý by stát uhražovací kapitál na ně vypadaající podržel z přejímací ceny jako jistotu, že vlastník kmenového zbytku statku bude je řádně plniti, začez bude bráti úroky z uhražovacího kapitálu. Avšak taková transakce, když by břemena patronátní i po oddělení převzatých pozemků dále vězela na každém odděleném pozemku, byla by možnou jen dohodou účastníků a nelze jim ji vnucovati. Takové diskrecionární moci soudce nemá. Také však naopak nelze seznati, když se taková úprava provede a vyhradí se pro patronátní břemena kapitál uhražovací, proč i potom ještě mají břemena ta zůstatí na dále vězeti na odepsaných parcelách, neboť uhražovací kapitál z přejímací ceny dle vůle rekursního soudu zadržený byl by právě jistotou pro církevní ústavy, které mají nárok na plnění patronátních břemen, a ne pro stát, jenž žádné jistoty nepotřebuje, jsa zřízením uhražovacího kapitálu úplně z obliga, takže v žádném poměru k břemenům těm už není, nač by tedy dělal účastníkům depositáře a uschovával jim onu jistotu. Konečně také není pravda, že by stát mohl vlastníku kmenového zbytku statku uhražovací kapitál vydati, jak rekursní soud dále praví, kdyby jej vlastník proti nebezpečí, že patronátní břemena budou od něho požadována, jinak zajistil (jak?). Ani tato direktiva prvnímu soudci daná nebyla by ve své všeobecnosti správná, protože vydati uvolněnou část přejímací ceny vlastníku lze jen tehdy, je-li hyperochou, t. j. není-li tu třetích oprávněných osob (§§ 48—50 a 51 náhr. zák.), mezi něž patří i jiní, než v knihách zapsaní. Ale již výklad zákonných předpisů, kterým rekursní soud k zadržení uhražovacího kapitálu z přejímací ceny dochází, je vadný. Vychází ze známého předpisu lit. J Šu 20 traktátu *de jur. inc.*, dle něhož v případě zcizení statku přechází patronát jako *accessorium* na nového nabyvatele, a má za to, že předpis ten platí i zde, při oddělení částí statku. Oproti tomu musí nejvyšší soud opět zdůrazniti, co počínaje rozhodnutím č. 1849 stále činí, že traktát tento má na mysli jen zcizení statku jako celku, a nelze ho tedy užiti na případ, kdy se od statku část odděluje nebo se statek dokonce rozparceluje, neboť, kdyby patronát přecházel s každou oddělenou částicí, tedy by se zmnohonásoboval, byť i jen ve formě *spolupatronátu*, což by vždy vedlo ke komplikacím v sb. n. s. čís. 1849 perhorreskovaným, když by *spolupatronů* vznikaly celé desítky nebo sta. Pročež, jak již v rozh. 4880 (viz shora) vysloveno, jde jen o zajištění příslušné poměrné kvoty břemen oproti přejímátele části statku a traktát po rozumu čl. XIV. úv. zák. k ex. ř. má tu jen ten význam, že povinnost k tomuto poměrnému zajištění stihá přejímatele beze srážky z »prejímací ceny«, o kteréž záhadě níže. Dále pokračuje miní rekursní soud, že onen předpis traktátu o přechodu reálních břemen pro církevní účely

na vydražitele zůstal sice dle čl. XIV. úv. zák. k ex. ř. nedotčen, ale ve skutečnosti že tomu tak není, neboť doznal prý změny předpisem Šu 144 druhý odstavec ex. ř. a prováděcího jej Šu 21 odh. řádu, jenž prý přece jen bere na patronátní břemena zřetel potud, že se vyšetří odhadní cena statku, kterou má při jich zachování. Avšak tu rekursní soud přehlíží, že cit. čl. XIV. jako celý uvozovací zákon k exekučnímu řádu tvoří s tímto exekučním řádem a ovšem i s odhadním řádem na základě jeho Šu 144 vydaným jediný zákonodárný celek, takže, kdyby pravdou bylo, že cit. čl. XIV. zachoval předpis traktátu nedotčeným, byl by zákon sám s sebou v rozporu, kdyby nicméně v Šu 144 ex. ř. byl se ho dotkl a změnil. Ve skutečnosti je tomu právě naopak, tak totiž, že předpis traktátu byl dotčen a změněn již cit. článkem XIV., jenž mu přikládá jiný smysl, než jaký měl. Změna ta je ovšem jiného obsahu, než jaká provedena Šem 21. odh. řádu, jenž je vlastně s cit. článkem v odporu. O tom všem níže. Zde dlužno jen s důrazem popřít, že by § 144 ex. ř. a odhadní úřad, zvláště jeho § 21 platily i pro tento případ, neboť § 144 platí zřejmě jen pro případ exekuční dražby, pro který výslovně dán jest, zařazen jsa v oddílu o vnucené dražbě, a § 21. odh. řádu mimo to též ještě v řízení konkursním (§ 33 odh. ř.) a pak ovšem dle Šu 272 nesp. pat. i pro odhady v řízení nesporném, čímž se myslí jen řízení soudní, naprosto však neplatí ani § 21 odh. řádu pro oceňování převzatých zabraných nemovitostí, neboť to se neprovádí vůbec soudem a tedy v řízení soudním, nýbrž Státním pozemkovým úřadem a tedy v řízení správním, v němž jsou pro ocenění dány v §§ 41—43 a) náhr. zák. a vl. nař. ze dne 21. ledna 1921, čís. 53 Sb. z. a n. a vl. nař. čís. 222/1922 (srv. zákon čís. 77/1922 a vl. nař. čís. 78/1922) zvláštní předpisy. Nikde náhradový zákon co do ocenění, jež se ostatně pravidelně děje jinak než odhadem, jenž má místo jen výjimečně (§ 41 (3) náhr. zák., § 10 (3), § 11 (3), § 12, § 19 nař. č. 53/21) neodkazuje na exekuční a odhadní řád (vůbec jen na dvou místech pro docela omezený speciální obor odkazuje k předpisu exekučního řádu, tož v Šu 20 poslední odstavec a Šu 47 první odstavec), takže jest naprosto nepřipustné vindikovati předpisy jich pro řízení náhradové, jež jest řízením správním, anebo pro řízení rozvrhové, jež jest arci řízením soudním. Netřeba tedy ani rozbírat otázku, zda § 21 náhr. zák., jenž v odstavci prvé kryje se úplně s Šem 144 druhý odstavec ex. ř., vybočuje v odst. 4 a násl. z jeho rámce.

II. K porozumění dnešního stavu v otázce patronátních břemen bude výhodno uvědomiti si v stručných rysech její historický vývoj a sestrojiti si soustavný obraz její právní materie. Patronáty začaly vznikat v českých zemích za jich ranného křesťanského středověku. Patronátní práva, k nimž mimo četná práva čestná jako *jus sedis*, *jus sepulturae* a j. patřilo též právo alimentace v případě schudnutí a zvláště právo presentační, znamenající největší omezení práv církve, velice se v původních dobách cenila, takže ještě traktát definuje patronát jako právo presentační (*pars pro toto*) a také jej tak jmenuje (*jus praesentandi*) charakterisuje jej jako duchovní léno, t. j. právo od církve propůjčené (Mayerhoffer IV. str. 114 pozn. 4.). Oproti tomu břemena patronátní nepokládala se za nic, neboť ani břemeno stavební, dnes z nič

všech nejtěživější, nebylo břemenem, neboť lomů a lesů (kamene a dříví) bylo s dostatek a feudální poddanství dodávalo patronátnímu pánu (velkostatku) pracovní síly ve formě povinnosti robotní zdarma, takže z pokladny nemusel vydati ani haléře. Odtud to, že ještě traktát datující z roku 1679 v titulu J § 20 zapovídá, by při prodeji statku patronát se zvláště oceňoval a jeho cena k ceně statku při rážela, míně, že jde o duchovní léno, jež prodávati bylo by svatokupectvím (simonií). Jak vidno klade důraz jen na práva, neboť jen tak může mu přikládati cenu a míti za to, že by ho bylo možno zneužítí k dosažení hříšného zisku: břemena ještě vůbec nečítá. Ale, i kdyby čítal, došel by vždy k výsledku, že břemena jsou při nejmenším právy vyvážena, tak že na ně jako u srážku na patronátní břemena při prodeji statku mysliti ani ho nenapadlo, a představuje si jen věc tak, jakoby patronát cenu statku zvyšoval. Stejně nařizuje ještě cirkulář ze dne 31. prosince 1787 (viz jej u Wahrunda str. 269 pozn. 71, jenž ho arcí cituje z jiného důvodu), že prodává-li se státní statek, má patronát bez úplatně kupiteli se přenechati. Zřejmo tedy, že panoval nešvar, že si dávali za náplatiť a pouze to traktát zakazuje. To se však změnilo v 19. století, když poddanství zrušeno a síly pracovní bylo nutno najímati a platiti, a také stavební materiál nabyt rozvojem průmyslu a obchodu se vznikem světové komunikace a rozmnožením populace nebývalé ceny, kdežto zase vývojem duchovních názorů (nastalou svobodou svědomí a poklesem autority a moci církve) práva patronátní znevážena byvše začala se pokládati za imponderabile: tu téměř přes noc práva stala se bezcennými a břemena hrozně tísnivými, takže sám zákonodárce v motivech Šu 32 zák. ze dne 7. května 1874, čís. 50 ř. zák. patronát nazývá »útrapou«, míně, že by všichni patronátní páni patronátních »práv« (nožičky jsou ironií, značící bezcennost práv) velmi rádi se zbyli. Tak nyní teprv lze rozuměti, proč článek XIV. uv. zák. k ex. ř. při patronátu docela pomíjí práva a stará se jen o břemena, řka, že starší předpisy stanovící přechod jich na vydražitele zůstávají nedotčeny, a proč § 21 odh. ř. dává sčítovati při oceňování statku jen břemena patronátní, nezapočítává ale práva. Co se týče poměrů patronátních, od Mayera (1824), jímž u nás literatura patronátní počíná, až po Wahrunda (1896), jímž končí, uznávají všichni, že spolupatronát vzniká buď, bylo-li více spoluzakladatelů fundace (confundatores) anebo zůstalo po patronu více spoludědiců, a že zakládá spolupatronát povinnosti i práva solidární. Sám traktát (J § 7, 19) dí, že dědicové pokládají se za jednu osobu. Tak tedy tomu je při dělení podílnictví (spoluvlastnictví) statku, podílnictví pro indiviso. Za to nepraktická byla otázka podílnictví pro diviso, hmotného rozdělení, zejména rozparcelování velkostatku a proto se žádná prakse v tom směru nevyvinula. Mayer otázky té vůbec nezná. Wahrund probírá derivativní způsoby nabytí statku (str. 264 a násl.): dědictví, darování, koupi, směnu, vydržení (to je ale vlastně způsobem originárním) a nakonec konfiskaci jmění, nezná však vyvlastnění, na tož ovšem zábor, neb všechna prakse datuje se ze starých dob. Wahrund ovšem proti Vehringovi (str. 279 pozn. 104) v případě parcelace dává vznikatí spolupatronátu (str. 268, 269 a pozn. 70) a jen připouští, když oddělená část nepůsobí značné

změny (správně úbytku), by patronát zůstal jen při kmenovém statku. Ale takto není žádné meze, kdy úbytek má se pokládati za značný a kdy ne, i měl proto říci aspoň, že mezi je, když sirotčí jistota zůstane zachována (§ 1374 obč. zák. a § 9. zákona ze dne 6. února 1869, čís. 18. ř. zák.). Mínení Wahrmundovo jest ovšem pouhým náhledem, o němž on sám praví, že není nesporným, zkrátka není pro něj jako vůbec pro žádný náhled, ani pro opačný, nejen předpisu zákonného, nýbrž ani právní normy vyvinuté praxí, pouhá nauka však není pro praxi směrodatnou, nýbrž dlužno hleděti k právní potřebě. Pročež nejvyšší soud nesdílí pro obor vyvlastnění názor zastávaný Wahrmundem a upravuje věc jinak pro obor dobrovolného oddělení, což zdůraznil již v obou rozhodnutích 1849 a 4880 a shora pod I. Soustava zásad, jež nejvyšší soud sleduje (rozh. 1849, 4880 a další) byla by tato: sluší rozeznávati rozdělení statku dobrovolné a nucené.

a) **D o b r o v o l n é.** Žádá-li vlastník za odepsání bez závad, mají církevní ústavy právo k odporu podle §u 3 cit. zák. ze dne 6. února 1869, což nadhozeno již v rozhodnutí 1849 a podrobně zdůvodněno v rozhodnutí ze dne 15. června 1926, R I 472, 473/26 čís. sb. 6117. Žádá-li však za odepsání s přenesením závad, tu je-li patronát knihovně vyznačen, sluší i na oddělené části vyznačiti, že těleso je stíženo břemeny patronátu X-ského. Není-li patronát vyznačen, ač je věčným, ovšem knihovní soudce, nevěda o něm, nepřenesse jeho břemena, ale i tu se dají najíti aspoň cestou obdoby právní prostředky na ochranu oprávněných ústavů, aby řád práva uveden byl v soulad. Tato složitější otázka nemůže zde však býti rozbírána.

b) **N u c e n é** oddělení (vyvlastnění). Při oddělení v řízení s drobnými pachtýři cdepl § 10 požad. zák. všecek zřetel na patronátní břemena, o čemž blíže rozhodnutí 1849. Přejímá-li však Státní pozemkový úřad část zabraného majetku, tu rovněž sice nepřecházejí patronátní břemena s oddělenou částí, ale Státní pozemkový úřad stihá povinnost postarati se o zajištění poměrné kvoty patronátních břemen (rozh. 4880 a shora výklad I.), neboť takového osvobození oddělené části, jako je vysloveno v §u 10 požad. zák., v zákonodárství záborovém není, práva z patronátních břemen vyplývající tedy trvají, ale, poněvadž účel pozemkové reformy, která spíše chce výsledky středověkého vývoje opravit, než jeho poměry zmnohonásobiti a celou velmi početnou vrstvu malorolnictva přidělem stvořeného věčnými poplatky ve prospěch církve zatěžovati, brání tomu, aby břemena ta trvala na oddělené části, nýbrž tato část musí jich býti sprostěna. To je úplně v duchu zákona, neboť zákon nezná pro přidělce žádného převzetí závad: nemá Státní pozemkový úřad nemovitosti zabrané přejímáti se závadami, tedy s hypotečními pohledávkami, výměnky a jinými reálními břemeny, a dávati tyto závary na oddělenou část knihovně přenášeti, a zatěžovati jimi po tom i jednotlivé přiděly, čímž by vznikla spousta simultánek: nikoli, nýbrž Státní pozemkový úřad musí určití přejímací cenu, ta se rozvrhne mezi oprávněné a ať se na všecky dostane nebo ne, vždy se převzaté nemovitosti odepíšu z knihovní vložky bez přenesení dluhů a břemen (§ 27 náhr. zák.), pokud se týče při převzetí celého statku v ž d y s e v š e c k a k n i h o v n í b ř e m e n a a d l u h y v y m a ž o u a t o z m o c i ú ř e d n í zároveň s vkladem vlastnického práva pro nabyvatele, ať stát nebo pří-

dělců (§ 26 (3) a § 28 náhr. zák.), vyjma ovšem pozemkové služebnosti a pak pohledávky privilegovaných ústavů v §u 70 zmíněných (arg. § 26. (3)). I všechna reální břemena jsou dle §u 48 náhr. zák. předmětem rozvrhu a hradí se z přejímací ceny. Konečně srovnati dlužno § 11. náhr. zák., jež je velmi podobný § 3 shora cit. zák. ze dne 6. února 1869, jenže ježto reality jsou uvolněny předpisem zákona, jde jen o uvolnění přejímací ceny. Zásadou jest, že přídělce má pozemek dostati dluhoprostý a nemá-li na zaplacení přídělové ceny dosti prostředků, tož učinil opatření zákon úvěrový ze dne 11. března 1920, č. 166 sb., aby se mu dostalo dlouhodobého a laciného úvěru. § 26 odst. 3. náhr. zák. ovšem vyhrazuje Státnímu pozemkovému úřadu možnost učiniti návrh, by se ta která závada vymazovala, neboť v konkrétním případě se to může jeviti vhodným i pro přídělce, by na př. hypoteční pohledávka byla převzata. To je ale jeho dobrá vůle. Zásada tedy je, že Státní pozemkový úřad nemůže býti nucen, aby břemena přejímal, nýbrž že tak může učiniti jen dobrovolně, a ovšem nikdo mu nebrání, aby dobrovolně nepřevzal třeba i patronátní břemena a aby je neuvalil knihovně i na přídělce. Nelze-li ho však nutiti, by převzal hypoteční dluhy a jiná věcná břemena knihovní, jak by ho bylo lze nutiti, aby přejímal břemena patronátní?

III. Řečeno-li však shora, že Státní pozemkový úřad má povinnost postarati se o zajištění poměrné kvoty břemen těch, tedy neznamená to ovšem, že jistotu musí zříditi ze svého, nýbrž jistota půjde vždy na účetzci z o v a t e l e (vyvlastněnce) zrovna tak, jako zaplacení hypotečních dluhů, krytí výměnku a jiných břemen (§ 49 (1) náhr. zák., § 216 ex. ř., § 48—50, 51 náhr. zák.); neboť i patronátní břemena jsou břemena jeho, zcizovatelova, právě tak jako všechny jiné tuto vyjmenované povinnosti. Ale zrovna tak, jako by Státní pozemkový úřad, kdyby dobrovolně převzal hypoteční dluh, výměnek nebo jiné břímě, převzal by jej jen na srážku z přejímací ceny, právě tak i patronátní břemena mohou býti převzata jen na srážku z ní. Ovšem praví traktát formálně, že patronát nesmí míti vlivu na cenu statku a čl. XIV. uv. zák. k ex. ř. má za to v domnělém jeho smyslu, že tedy vydražitel statku převezme patronátní břemena beze srážky z dražební ceny, avšak to je jen právnický výraz, hospodářská skutečnost je jiná. Traktát hleděl zameziti jen, by patronátní práva cenu statku nezvyšovala, n e v š a k, a b y b ř e m e n a p a t r o n á t n í j i n e s n i ž o v a l a, neboť břemena jsou čistě majetková věc a odpočítávati není simonie, jakou je připočítávati a dáti si platiti duchovní práva. Ale cit. čl. XIV. to pochopil mocí změněných poměrů opačně, než jak to traktát stanovil a místo práv dosadil břemena, jakoby traktát nedovoloval srážeti něco na břemena a nutil je tedy přejímati beze srážky z kupní ceny. Toho ale nedocílí, protože kupitel si břemena odkalkuluje u sebe napřed a teprve zbytek nabídne jako kupní cenu. A tak také vydražitel, neboť, ať je odhadní cena jakákoliv, on si kalkuluje sám a má-li převzít břemena patronátní beze srážky z nejvyššího podání, tedy si je srazí napřed a jen zbytek učiní svým nejvyšším podáním. Ale odhadní řád sám se poučil v §u 21 o lepším, srazí v odporu se smyslem cit. čl. XIV. z odhadní ceny statku cenu patronátních břemen a jen zbytek prohlašuje za pravou cenu stat-

ku, načež ovšem může se žádati převzetí beze srážky z ní, když srážku učinil už odhad. Historické nedorozumění dovedlo právní normy do této křivé situace. Státní pozemkový úřad bere tedy na se s převzetím části statku sice povinnost zajistiti poměrnou kvotu patronátních břemen na část tu vypadající, ale má ji splniti na účet vlastníka zbytku statku, on zrovna tak, jako kupitel nebo vydražitel odkalkuluje si břemena ta napřed a teprv zbytek prohlašuje za přejímací cenu, takže pak ovšem povinnost zajišťovací může splniti beze srážky z ní, a tak se právnícky zdá, že to jde z jeho pokladny, kdežto hospodářsky ve skutečnosti hradí to z účtu předatelova. To by stačilo samo o sobě, nicméně je tu přímé ustanovení zákona, jež Státní pozemkový úřad k tomu opravňuje. Právě § 43 (1) náhr. zák., že ocenění převzatých nemovitostí provede Státní pozemkový úřad přihlédaje k osobitým vlastnostem jejich. Známo sice, že zákonodárce na patronátní břemena vůbec nemyslel a na jich úpravu vůbec zapomněl, avšak ona nicméně se dají pod ten jeho výraz podřaditi, zákon je lepším než myšlenka zákonodárcova. Tyto »osobité vlastnosti«, jež mohou býti právní, jako zde, neb hmotné, jsou nejen ty, jež cenu zvyšují, nýbrž i ty, jež ji snižují. Odhadne tedy Státní pozemkový úřad břemena patronátní, vypočítává uhražovací kapitál, ten ze zákonné ceny nemovitosti srazí a zbytek prohlásí za cenu přejímací k rozvrhu určenou. Arci odhad provede dle cen roku 1913—1915, neboť, jak už v rozhodnutí ze dne 22. června 1926, č. sb. n. s. 6132 provedeno, když se, jak cena nemovitosti, tak cena ostatních závad čítá dle let 1913—1915 (§ 41 a 48 náhr. zák.), byla by to nesrovnalost, která by vedla ke křiklavým důsledkům, kdyby se jen patronátní břemena čítala dle cen přítomných. Tuto ztrátu nesou tedy církevní ústavy zrovna tak, jako ji nese výměnkář a jiní z břemen věcných oprávnění. Rozumí se, že v rozhodnutí o ceně přejímací musí býti uvedeno i ocenění patronátních břemen a že i proti němu přísluší pak stížnost dle §u 46. náhr. zák.

IV. Tak zbývá již jen poslední otázka, zda se tento odhad a výpočet může provést až nyní v rozvrhovém řízení, když ho Státní pozemkový úřad neprovedl v řízení oceňovacím a když rozhodnutí o ceně přejímací nabylo právní moci anebo uzavřeno o ceně té dohoda: otázka to, kterou si rekursní soud ani nepřipustil, ačkoli je naprosto zásadní. Přejímací cenu stanoví Státní pozemkový úřad (§ 41. násl. náhr. zák.), dá své rozhodnutí o ní doručiti všem účastníkům příslušným soudem (§ 44 (1) téhož zákona) a, když rozhodnutí to nabylo právní moci (§ 46) požádá příslušný soud, aby právoplatně stanovenou přejímací cenu rozvrhl (§ 47). Taktéž učiní, když o ceně přejímací uzavřel s vlastníkem dohodu (44). Lze tedy namítnouti, že v rozvrhovém řízení není již místa k tomu, aby se ve smyslu §u 43 náhr. zák. přihlédalo k »osobitým vlastnostem« převzatých nemovitostí a cena přejímací k rozvrhu předložená upravovala, nýbrž že Státní pozemkový úřad musí už důsledky svého opomenutí nésti a příslušnou kvotu patronátních břemen ze svého hraditi. Tu dlužno především vytknouti, že když zákon žádných předpisů, jak se má s patronátními břemeny naložiti, v náhradovém zákoně nedal, a jde o materii velice temnou a těžkou, nemohl Státní pozemkový úřad věděti, jak se soudní praxe v té věci vyvine a nemohl tedy určité sta-

novisko zaujmouti. Když pak se shledalo, že domnělé převzetí patronátních břemen beze srážky z dražební ceny jest klamem čl. XIV. uv. zák. k ex. ř., ve skutečnosti, že kupitel vždy si je sráží z kupní ceny, že v dražebním řízení srážejí se dokonce dle předpisů Šu 21. odh. ř. již z odhadní ceny, a že i Státní pozemkový úřad jest zákonem samým (§ 43 náhr. zák.) oprávněn cenu převzaté nemovitosti o příslušnou jich kvotu snížit, takže přejímací cenu ve smyslu zákona tvoří vlastně zbytek po srážce té vybývající, že tedy srážka na břemena vypadající do přejímací ceny nepatří, tož když srážka se nestala a k rozvrhu předloženo více než pravá přejímací cena, která podle zákona jediné předmět rozvrhu tvoří, může vždy ještě srážka se státi a pravá přejímací cena zjištěna býti, aniž by bylo možno říci, že se přejímací cena právoplatně stanovená mění, neboť ta se nemění, nýbrž se od ní jen odlučuje, co k ní nepatří. K tomu dlužno uvážit, že jde o řízení nesporné, kde se nepodstatnými formalitami stranám nemá působiti škoda (§ 2 čís. 10 nesp. říz.), že však by to bylo vskutku nepodstatnou formalitou, by se věc na pravou míru neuvedla ještě v řízení rozvrhovém, kdyžtž, jak řečeno, toto bříme právní svou povahou rovná se všem ostatním břemenům v Šu 48 uvedeným a patří vlastně mezi ně, tato všechna však vyřizují se právě teprv v řízení rozvrhovém, neboli pokládá-li se za přejímací cenu hodnota převzatých nemovitostí vyšetřená bez ohledu na patronátní břemena, budou i tato z ní přikázána, jenže mají tu výhodu, že musí přikázána býti přede všemi ostatními právy, aby se to právě rovnalo převzetí beze srážky z přejímací ceny, takže ona nikdy nemohou vyjít na prázdno, kdežto ostatní, přicházejíce na řadu teprv v knihovním pořadí, mohou. To odpovídá povaze věci, neboť břemena věcného patronátu vězí na statku dřív než všechna knihovní břemena, neboť vězí tam již od vzniku patronátu. Dle toho také nevadí, že místo Státního pozemkového úřadu odhadovati bude břemena ta soud rozvrhový, i vadí to tím méně, že, i kdyby je odhadoval Státní pozemkový úřad, proti jeho určení hodnoty příslušely by, jak již uvedeno, stížnost na soud, takže opět jde jen o nepodstatnou formalitu, když i rozvrhový soud užije při odhadu předpisů o oceňovacím řízení zákona náhradového, tedy § 48 náhr. zák., jenž je dán právě i pro soudní odhad břemen a jehož by zřejmě i Státní pozemkový úřad byl užití musil. Jest to stejné, provede-li věc soud dle Šu 48 náhr. zák., jako kdyby ji byl provedl Státní pozemkový úřad dle Šu 43 odst. (1) a Šu 48. náhr. zák. Uplatňoval-li tedy Státní pozemkový úřad, že v přejímací ceny nevzat zřetel na patronátní břemena, že tedy cena ta obsahuje v sobě i ekvivalent za kvotu těchto břemen, žádá právem — ovšem neprávem se dovoláváje Šu 144 ex. ř. a Šu 21 odh. ř., v čemž jej rekursní soud následoval, — aby se hodnota jich vyšetřila a jistota pro ně z ekvivalentu toho zřídila, neboť článek IV. dohody o ceně ze dne 21. a 25. dubna 1925 dokazuje, že skutkové předpoklady tohoto názoru jsou dány. Stanoví totiž, že Státní pozemkový úřad nepřejímá v ceně přejímací patronátních břemen s držením převzatých nemovitostí spojených a vyhrazuje rozhodnutí o nich příslušným úřadům a soudům, což znamená, že břemena tak z ceny nemovitostí sražena nebyla. Dovolací stížnost vlastníka uplatňuje ovšem, že referent Státního pozemkového úřadu ustanovení

to vyložil mu v ten rozum, že Státní pozemkový úřad jen pro sebe nepřijímá patronátních břemen, že však budou vázáni k plnění jich přídělci. Je otázka, co s touto námitkou. Nebudiž řešena otázka, zda i zde, ježto jde o řízení nesporné, jsou novoty dopuštěny (§ 10 nesp. říz.). Kdyby výklad ten byl dal vlastníku předseda Státního pozemkového úřadu, který je povolán dle §u 3 zák. o poz. úř. k zastupování úřadu toho a dle §u 44 (2) náhr. zák. k podpisu dohody, jímž tato teprve se stane pro úřad závaznou, byl by výklad ten obsahující slib závazným a platil by za ujednání. Avšak referent Státního pozemkovému úřadu není oprávněn k zastupování úřadu, jeho mínění tedy nerozhoduje a nemůže zadávati práva úřadu. Vlastník měl se postaratí o to, aby slib pojat by do dohody. Dohoda však zní docela jinak a sama dovolací stížnost netvrdí, že v dohodnuté přejímací ceně byl vzat na patronátní břemena zřetel a hodnota jich srážena. To je ale právě rozhodné, že se to dle čl. IV. dohody nestalo. Poněvadž tedy tvrzený slib se strany referenta, jsa nezávazným, je nerozhodným, nelze ani dle §u 18 nesp. říz. pořad práva vyhrazovati ani dle §u 2 čís. 7 nesp. říz. věc na pořad práva odkazovati. Že finanční prokuratura navrhla přikázání patronátních břemen beze srážky z přejímací ceny, nemá vzhledem k hořejším výkladům významu, protože, nebyla-li břemena ta z dohodnuté ceny sražena, tvoří pravou přejímací cenu ve smyslu zákona teprve zbytek po srážce vybývající, jak shora vyloženo. Prikazuje-li prvý soudce břemena ta na účet Státního pozemkového úřadu, tedy se tento právem proti tomu bránil, a nemožno jinak, než přikázati je na účet vlastníka, o čemž shora III. Že by Státní pozemkový úřad byl u rozvrhového roku zastupován finanční prokuraturou, je tvrzení proti spisům, je tedy planým vývod stížnosti, že Státní pozemkový úřad ústy finanční prokuratury, jež zastupovala také břemena, návrh na přikázání beze srážky z ceny sám podal a tedy souhlasil. Ovšem byl Státní pozemkový úřad u rozvrhového roku nepřítomen, ale neprávem uplatňuje stěžovatel, že pak platí o něm dle §u 56 druhý odstavec ex. ř., že s návrhem finanční prokuratury souhlasil, neboť zde neplatí exekuční řád, nýbrž řízení je nesporné (§ 47 (1) náhr. zák.), jež toho ustanovení nezná. Také nemůže nedostavení se k roku vykládáno býti za souhlas až tak, že by se z toho dovozovala dohoda dle §u 214 druhý odstavec ex. ř. která přece předpokládá prohlášení každého účastníka na věci dotčeného, nedostavení se však není prohlášením, neboť v §u 56 druhý odstavec ex. ř. je to jen zákonná domněnka souhlasu, nedopouštějící arci protidůkazu. Spor stěžovatelův s rekursním soudem o to, že přejímací cena byla zvýšena, když nevzat při ní zřetel na patronátní břemena, je planý, neboť se točí okolo toho, co se za přejímací cenu pokládá, zda plná hodnota převzatých nemovitostí či zbytek vybývající po srážce břemen těch, o čemž výše. Nevadí, že Státní pozemkový úřad, nedostaviv se k rozvrhovému roku, neučinil návrhu ohledně patronátních břemen, neboť bylo to protizákonné, když mu břemena ta uložena byla jednak in natura a jednak beze srážky z rozvrhované podstaty, t. j. na jeho účet, o čemž výše, a právem tedy se stížností potom bránil, byv dotčen (§ 9 nesp. říz.). Také stěžovatelem dovolaný § 210 ex. ř. v tomto nesporném řízení rozvrhovém neplatí. Tím jsou všechny vývody stížnosti vyvráceny. Bude tedy třeba vyšetřiti hodnotu patronátních

břemen dle cen let 1913—1915 (§ 48 náhr. zák.), kapitalisovati ji a kvotu na převzaté nemovitosti z kapitálu vypadající z rozvrhové podstaty vyhraditi a zbytek teprve jako přejímací cenu rozvrhnouti. Dále bude třeba ustanoviti, kde má býti uhražovací kapitál uložen (i dle Šu 236, 2 ex. ř. a Šu 152 jedn. ř. je to vyhraženo především dohodě účastníků) a jak a kdy případně přísluší patronu (vlastníku kmenového zbytku statku) úroky vybírat. Bylo proto tak rozhodnuto, jak se stalo. Ježto rekursní soud přímo ve výroku svém uložil prvému soudci, by se v doplňovacím řízení řídil pokyny tím soudem mu v důvodech udělenými, nemohl výrok ten přes to, že zůstává při zrušení usnesení prvního soudu, zůstaten býti v platnosti, protože pokyny ty nejsou správné, jak shora ukázáno, a nastoupily místo nich směrnice jiné, t. j. zde shora dané. Ad b) Arcibiskupská konsistoř podala za patronátní břemena, která posud zastupovala finanční prokuratura, dovolací stížnost svým právním zástupcem, odvolávajíc se na § 15 osmý odstavec instrukce pro finanční prokuraturu. Tento stanoví, že měla-li by finanční prokuratura v jednom a též sporu zastupovati obě strany, nesmí zastupovati žádnou, nýbrž prostřednictvím příslušného administrativního úřadu zaříditi, by pro každou zřízen byl zástupce jiný. Důvodem předpisu je rozpor v zájmech stran. Jde ovšem o případ Šu 2 čís. 9. instrukce pro finanční prokuratury, protože se nejedná o běžné užítky (patronátní dávky), nýbrž o kmenový majetek (právo z patronátních břemen), jež zastupovati finanční prokuratura povolána jest. Koho zde však stěžovatelka za odpůrce svého pokládá, není zřejmo. Státní pozemkový úřad to nemůže býti, protože ten finanční prokuratura nezastupuje, ježto ten se, jak k tomu dle Šu 4 zákona o pozem. úř. oprávněn jest, zastupuje sám. Pak by to tedy mohl býti jen erár, který finanční prokuratura zastupuje ohledně daní a dávek, a rozpor zájmů měl by tedy záležeti v tom, že daně a dávky konkurují s patronátními břemeny. Ale připustí-li se to, pak měl právě zástupce zřízen býti, jak předpis výslovně praví, příslušným administrativním úřadem, roz. státním, nikoli arcibiskupskou konsistoří, která takovým úřadem není. Neprávem se stěžovatel odvolává na rozhodnutí bývalého vídeňského nejvyššího soudu č. 8690 st. ř., neboť to svědčí přímo proti němu: tam obě strany měly býti zastoupeny finanční prokuraturou, ale byly zastoupeny s a m o z v o l e n ý m i zástupci a nikoli zástupci zřízenými od příslušných administrativních úřadů, pročež bylo řízení sporné jako zmatečné zrušeno. Bylo tedy stížnost jako podanou neoprávněným zástupcem odmítnouti.

Čís. 6164.

Místní obce, tvořící katolickou farní obec, nemohou býti přímo žalovány ze závazků katolických farních obcí.

(Rozh. ze dne 2. července 1926, Rv II 40/26.)

Žalobce byl varhaníkem při katolickém farním chrámě v Š. Farní obvod sestával z obvodů místních obcí Š., T. a V. Byl farním úřadem